

TÓBIÁS KRISZTIÁN

György Kurtág: Kafka-fragments

Teil I.

élmény – ihlet – inspiráció

TÓBIÁS KRISZTIÁN (1978) Balatonfűred

Die guten gehn im gleichen Schritt

Kilencvennyolc őszen, a Deák téri metró mozgólépcsőjén éreztem először, mennyire lehet egyedül lenni a tömegben. Kb. 127 kilónyi egyedüllét, három egyenlőtlen szárú dodekaéder tömbökben. Az élei belenyomódtak a mellkasomba, ahogy a mozgólépcső huzatos alagútjában a végtelen embermasszával együtt egyre mélyebbre süllyedtünk. Talán ha az a hegedű nem, de igen, és ez fáj. Egy kicsit elviselhetőbb lett volna hegedű nélkül. Hegedűvel viszont olyan szép tud lenni még az elviselhetetlen is.

Wie ein Weg im Herbst

A park valahogy mindig is része volt a templomnak. A templom és a park között néhány lakóépület, borbélyműhely, húsgyár, disznószag, de mindez mintha csak az Isten házában népes sereglete lenne az oltár és a mellékhajó közötti szűk térben. Örvendezzen az Úr az ő teremtményeiben (Zsolt 104,31). Ősszel a falevelek lehullanak, az a néhány levél, ami fenn marad, lassan elrothad. Közben a reggeli misén az asszonyok zsoltárokat énekelnek. Szomorú, homofon dallamokat. Szép ősszel a homofon lombhullásban megfigyelni, különválasztani minden egyes levél földet érésének egyetlen apró zörejét.

Verstecke

A zöldséges veremben, nagyapám kertjében a homok tele volt pincebogarakkal. Rákok, nem bogarak. Ászkarákok. Ezt akkor még nem tudtam. Rák az, aminek ollója van, nagy bajusza, és hátrafelé mászik. A sztereotípiák között jól el lehet bújni. Mint a pincebogár. A pincebogár meg csak bogár. Ha az ujjunk hegyével óvatosan megérintjük, összegömbölyödik. Pici fekete üveggolyók a verem homokjában.

Ruhelos

Hogy miért nem? Talán mert valami hiányzott. És mennyi minden hiányzik most. Mindenesetre megnyugtató, hogy ami hiányzik, az már nincs. A nádist leégették, kiszárították, a földutat lebetonozták, a trágyaszagot meg már jó régen szétfújta a Košava. Cserébe talán érezni valamit a Senki szigete víz alatt rothadó fának illatából. Ahogy a Vaskaputól a bánáti alföldig röpíti a szél az apró kis szénhidrogén-molekulákat, hogy ott oldódjanak a nyálkában, ingereljék a csillókat. A receptorokról már nem is beszélve. Ez csak belemagyarázás. De valamit bele kell magyarázni az ürességbe. Ha már van üresség.

Berceuse

Aludni kéne. Bújj vissza az ágyba, csukd be a szemed, és gondolj valami szépre, mondta volt anyám. Nem sok támpont, helyette viszont végtelen szabadság és lehetőség. Az alvás mint a szabadság

legtisztább megnyilvánulása. Aludni nem lehet kényszeríteni, kényszerből nem lehet aludni, legalább egy autonóm döntés megmaradt nekünk. Most írni KELL, az alvásról. KELL. Írni lehet kényszerből, kényszerítéssel is a szabadságról. Mennyire lehet őszinte a mondat egyáltalán. Mindig van benne valahol egy kis disszonancia. A sorok között. Schlaf mein Kind.

Éltünk, aludtunk – mondta Ecsédi.

– Ecsédi, én nem emlékszem semmire.

Nimmermehr

Que sera, sera. Ezzel a dallal altatott anyám. A nyakában csüngve, a hátsó kisszobában, és bámultam az ablak előtti hatalmas diófát. Ahogy lesz, úgy lesz. Lényeg az optimizmus, maradjunk tárgyilagosságok, lehetőleg akkor is, amikor már a logika utolsó szikrája is megszűnik pislákolni. Ezzel az erővel akár leülhetnénk egy székre a mező közepén, és üveges tekintettel bámulhatnánk magunk elé, ahogy kiirtják a tarlót, utakat építenek, házakat, tereket körénk, felhőkarcolókat, alátérköveznek a széket is, mi meg csak ülnénk ott, mint egy guru, üveges tekintettel, méteres körmökkel, hajunkban tetvek és kicsi madárcák, gyíkok, nem romantikus, nem szívmengető, de hát que sera, sera.

Wenn er mich immer fragt

Machiavelli *Fejedelme* kétségtelenül az egyik legjelentősebb könyve az emberi civilizációnak. Rövid konklúzió: mindenki hazudik. Én is. De legalább már nem görcsölök miatta.

Es zupfte mich jemand

A tömegben egyedül lenni egy kofferrel. A kofferben só, cukor, holland kakaó, kalocsai őrölt paprika és egy hegedű. Az autóbusz-állomáson áll, körülnéz, nem mozdul. Vár. A hegedű lehet, hogy nincs is benne a kofferben, csak néhány hangot cipelt a törékeny üvegek között.

Die Weissnäherinnen

A lyukas zoknimon röhögött az egész óvoda. Egymás mellett tolongva ujjal mutogattak, vigyorogtak, hangosan nevettek stb. Ahogy az lenni szokott. Kilyukadt, és nem vettük észre. Így telt el az egész délelőtt. Otthon megvarrtuk, de bármikor felvettem, mintha annak a napnak minden pillanatát is belevarrtuk volna, ott lett volna az óvoda összes vigyorgó szempárja az öltések között. Még mindig megesisik, hogy kilyukad a zoknim, és nem veszem észre. De már nem is érdekel.

Szene am Bahnhof

A vasútállomáson szemét- és hűgyszag terjengett. Szerelmes fiatal fiúk várják a szerelmes fiatal lányokat, kuttyák a megmaradt szendvicstarabokat. Kellemes érzés beülni egy vasútállomás várójába csak úgy. Nem várni senkit, nem menni sehová, csak úgy ott lenni.

Sonntag, den 19. Juli 1910 (Berceuse II)

„Hetek óta olvassuk és halljuk, hogy a postaszolgák, postaaltisztek mozgolódnak. Nem tudnak megélni, kevés a fizetésük, százával nyomorognak, családjukkal egyetemben.

Egy ilyen nagy családú, nyomorúságban tengődő postaszolga ma hajnalban Kőbányán véresen oldotta meg a problémát. Kivégezte a családját, hogy megszabadítsa őket a nyomortól. Megölte öt

kis gyermekét, aztán öngyilkosságot követett el. Az öt apróság nyomban meghalt. A borzalmas tett elkövetője nem bírta megszabadulni életétől, és súlyosan sebesülve fekszik a rabkórházban. Molnár József a neve a szerencsétlen postaszolgának, aki ma Apaffy-utcza lakásán oly rettenetes vérfürdőt rendezett, amelyre még Budapesten nem volt példa. Évek óta sínylődött, tengődött havi 66 korona fizetéséből, és hiába várt előléptetésre. A kis fizetésből az öt gyermeknek még kenyérre sem telt bőségesen, és az apa, akinek idegeit, úgy látszik, agyát is megtámadta a nyomorgás, a sok szenvedés, nem tudta elnézni a kis gyermekek, az egész család nyomorgását, s amin régóta tépelődött, ma valóra váltotta. Egy beretvával sorban átmetszette az alvó apróságok nyakát, s anyjuk, aki távol volt, hazatérve, véres holttesteket talált már csak a szegényes kis lakásban.”

Magyarország, 1910. július 19.

Meine Ohrmuschel...

Rubens *Három gráciájának* a fülei. Attól függően, hogy jobbról balra vagy balról jobbra nézzük, tárul fel, vagy bújjik a hajkorona alá a fül. Egy teljesen mellékes részlet. Ahogy a vonó csúcса elindul, lassan megremeg a húr, és végül megszólal a hegedű hangja, telten, valami szemérmes vidámsággal, és halkul el újra.

Zwei Spazierstöcke

Nem tudom, hogy került nagyapámhoz az a sétabot. Egyszer csak úgy, ott volt. Az ágy széléhez támasztva. Nem szerette. Inkább kapaszkodott asztalba, székbe, ajtószárnyba, félfába. Majd volt, hogy elfelejtette, hogy fáj a lába, és mintha minden úgy lenne, mint régen volt, egyenes háttal kísértelt az udvarra, kinyitotta a kiskaput, és körülnézett az utcán. Az utca akkor már üres volt. Nem voltak padon üldögélő szomszédok, gyerekek, akik letaposják a virágágyást. Megkapaszkodott a kislincsbe, és a falnak támaszkodva lassan visszabotorkált a szobába.

Keine Rückkehr

Azért, így visszagondolva, szomorúan viccesnek tűnik, hogy valaki azért megy el önkéntesnek a háborúba, hogy hozzon haza egy színes tévét. Merthogy az a színes tévé presztízskérdés. Olyanجا nincs mindenkinek. Ott, a front kellős közepén van egy kicsi ház, ablakban muskátli, udvaron tyúk, benn a tisztaszobában meg egy színes tévé, ami csak rá vár. Úgyse nézi senki. Az ellenség, az a bácsi, aki esténként színes tévéen nézi a híradót, lehet, hogy a focimeccset is, úgyis meg fog halni, tyúkok szétszélednek, a tisztaszoba fala leomlik, muskátlik kiszáradnak, a színes tévé meg ottmarad ebek harmincadjára, ha ő, ha épp ő, épp akkor nem lesz ott és hozza haza. Valójában menti, ami menthető, nincs ebben semmi kivetnivaló. Az ellenség meghal, itt meg egy egész falu nézheti a színes tévét. Nem jött haza. Fekete öltönyben, fehér ingben mentek a szomszédok eltemetni az üres koporsót.

XVII. Stolz (1910/15. November, zehn Uhr)

„Perneki Antal csanádpalotai 15 éves fiút tegnap a tanyákon agyonlöve találták. A nyomozás kiderítette, hogy Solymocki István 16 éves szomszédfiúval párbajosdit játszottak. Szüleik revolverét elvitték, és ott úgy párbajoztak, mint ahogy hallották a párbajt beszélni. Négyyszer váltottak golyót, és Solymocki szívéen találta Pernekit, aki rögtön meghalt. Solymocki gyermekbíróság elé állítják.”

Magyarország, 1910. november 15.

Träumend hing die blume

Vágáskor, amikor a böllér nyakon döfte a disznót, az megugrott, és a vér egyenesen nagyapám fehér muskátlijaira spriccelt. Azt mondták, fogjam a farkát. Fogtam. Futottam a disznó után, keresztül a muskátlikon. Azt mondták, ha én nem fogom a farkát, biztosan világgá szalad az a disznó. Nem tudom, mi lett a véres muskátliszirmokkal.

XIX. Nichts dergleichen

A hang csak az adott kontextusban értelmezhető. Önmagában csak van. Vagy nincs. A kvantumfizikában bármi lehetséges egész addig, amíg vizsgálni nem kezdjük. Ld. bővebben Schrödinger. Vagy Kurtág.

FERENCZI KÁROLY, Kronosz, 2010